

บทที่ 1

บทนำ

1.1. สภาพปัญหาและความสำคัญของปัญหา

การกระจายอำนาจเป็นหลักการอย่างหนึ่งซึ่งยึดถือเสรีภาพและประชาธิปไตยเป็นสิ่งสำคัญ เพราะการปกครองในระบอบประชาธิปไตย เป็นการปกครองของประชาชน โดยประชาชน เพื่อประชาชน ดังนั้นการปกครองตนเองของท้องถิ่นเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามาบริหารงานและดำเนินการปกครองตนเองถือเป็นการสนองความต้องการของประชาชนในด้านการให้บริการของรัฐที่ถึงประชาชนในลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการและความจำเป็นของท้องถิ่น โดยสร้างความรู้สึกว่าตนเองได้เข้าร่วมในการมีส่วนร่วมในการปกครองและการบริหารท้องถิ่น ไม่ได้เกิดจากคำสั่งและความต้องการของรัฐบาล จากหลักการปกครองท้องถิ่นดังกล่าวจะเห็นได้ว่าการที่บริการของรัฐจะถึงประชาชนในลักษณะที่สอดคล้องกับความต้องการจะมีผลต่อการพัฒนาทั้งด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และด้านอื่นๆ ของท้องถิ่น

ปัจจุบันประเทศไทยมีรูปแบบการปกครองท้องถิ่น ดังนี้ องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล ราชการส่วนท้องถิ่นตามที่มีกฎหมายกำหนด เช่น กรุงเทพมหานคร เมืองพัทยา สภาตำบล (นิติบุคคล) และองค์การบริหารส่วนตำบล การจัดรูปองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นดังกล่าวนี้ก็เพื่อให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองตนเองซึ่งแต่ละรูปแบบจะเปิดโอกาสให้ประชาชนในท้องถิ่นได้มีส่วนร่วมในทางการเมืองการปกครองในระดับที่ต่างกันไปในบรรดารูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่กล่าวมาอาจกล่าวได้ว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นการจัดรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่ได้รับการจัดตั้งขึ้นล่าสุด

องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นที่ถูกจัดตั้งขึ้นตามนโยบายปรับปรุงการบริหารงานในตำบลสมัยรัฐบาลนายกรัฐมนตรีนายชวน หลีกภัย ที่ได้กำหนดนโยบายการเมืองและการบริหารราชการเพื่อให้สอดคล้องกับแนวความคิดการกระจายอำนาจการปกครองสู่ท้องถิ่นที่จะส่งผลให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง เพิ่มขึ้นโดยจัดให้มีการเลือกตั้งผู้บริหารท้องถิ่นทุกระดับ เพิ่มบทบาทและอำนาจในการตัดสินใจขององค์กรปกครองท้องถิ่นให้อำนาจในการกำหนดนโยบายในการพัฒนา การจัดการทรัพยากรธรรมชาติสิ่งแวดล้อมและการวางผังเมืองเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการปกครองตนเองในระบอบประชาธิปไตยและส่งเสริม

องค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับตำบลเป็นนิติบุคคลเพื่อความคล่องตัวและสามารถแก้ปัญหาของประชาชนในตำบลได้อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นจากนโยบายดังกล่าวจึงมีการจัดระเบียบบริหารในตำบลและจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 โดยปรับปรุงฐานะของสภาตำบลและการบริหารงานของสภาตำบล เพื่อให้สามารถรองรับการกระจายอำนาจสู่ประชาชนได้มากขึ้น รวมทั้งยกฐานะสภาตำบลที่มีรายได้ตามเกณฑ์ที่กำหนด คือ ต้องมีรายได้ไม่รวมเงินอุดหนุนในปีงบประมาณที่ผ่านมามีติดต่อกัน 3 ปี ไม่ต่ำกว่าปีละ 150,000 บาท เป็นองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งผลจากการประกาศใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เมื่อวันที่ 26 พฤศจิกายน พ.ศ. 2537 โดยผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2537 มีผลทำให้เกิดสภาตำบลที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล จำนวน 6,212 แห่ง และเป็นองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 617 แห่ง (อมร รักษาสัตย์, 2536: 23) นอกจากนี้ใช้เกณฑ์รายได้เพื่อยกฐานะของสภาตำบลให้เป็น องค์การบริหารส่วนตำบลแล้วในการแบ่งชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลก็ใช้เกณฑ์ด้านรายได้เป็นตัวชี้วัด โดยแบ่งองค์การบริหารส่วนตำบลออกเป็น 5 ชั้น ดังนี้ องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 1 มีรายได้มากกว่า 20 ล้านบาทขึ้นไป องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 2 มีรายได้ระหว่าง 12 - 20 ล้านบาท องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 3 มีรายได้ระหว่าง 6 - 12 ล้านบาท องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 4 มีรายได้ระหว่าง 3 - 6 ล้านบาท องค์การบริหารส่วนตำบล ชั้นที่ 5 มีรายได้น้อยกว่า 3 ล้านบาท หากพิจารณาการยกฐานะสภาตำบลเป็นองค์การบริหารส่วนตำบลและการจัดแบ่งชั้นขององค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติดังกล่าวอาจพิจารณาได้ว่าใช้หลักเกณฑ์ตามปัจจัยด้านรายได้เพียงอย่างเดียว ดังนั้นการที่ไม่พิจารณาหลักเกณฑ์ด้านอื่นประกอบไม่ว่าจะเป็นในด้านเศรษฐกิจ การปกครอง สังคม วัฒนธรรม การศึกษา การบริหารจัดการ ความรู้ความเข้าใจของประชาชนที่มีต่อองค์การบริหารส่วนตำบล และที่สำคัญความต้องการของประชาชนในการที่จะเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในองค์การบริหารส่วนตำบล แสดงให้เห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลเกิดจากความต้องการทางการเมืองที่เป็นกระจายอำนาจในลักษณะการกระจายอำนาจก้ำมละอ ซึ่งตามแนวทางการกระจายอำนาจนั้น การจะส่งเสริมองค์กรปกครองท้องถิ่นในระดับต่าง ๆ มิใช่เกิดจากการที่รัฐบาลเป็นผู้จัดสรรเพียงฝ่ายเดียว แต่ที่สำคัญต้องเกิดจากความต้องการของประชาชน โดยที่รัฐบาลกระจายอำนาจให้ประชาชนปกครองตนเอง ซึ่งก็คือการโอนความรับผิดชอบบางอย่างของรัฐบาลให้แก่องค์กรในระดับต่ำและส่งเสริมการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยความสมัครใจปราศจากการบังคับ รัฐบาลต้องไม่มองว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองจะทำให้เกิดความวุ่นวายทางการเมืองแต่ต้องเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองมีความสัมพันธ์กับการพัฒนาทางการเมืองและต้องไม่ใช่การมีส่วนร่วมในลักษณะการชักจูงและปลุกกระดม ไม่ว่าจะเป็นการมี

ส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การแสดงความคิดเห็น การไปลงคะแนนเสียงเลือกตั้ง การชุมนุมประท้วง การเรียกร้อง การเข้าเป็นสมาชิกกลุ่ม หรือองค์กรทางการเมือง เมื่อรัฐบาลให้ความสำคัญและเปิดโอกาสอย่างแท้จริงต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลซึ่งเป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นระดับพื้นฐานเป็นการปกครองระดับล่างของประชาชน ประชาชนย่อมเห็นความสำคัญและประโยชน์ที่จะได้รับจากการมีส่วนร่วมทางการเมือง ซึ่งก็จะส่งผลต่อการพัฒนาการเมืองระดับบนต่อไปนับตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 จะเห็นได้ว่าการดำเนินงานและการบริหารกิจการต่าง ๆ ขององค์การบริหารส่วนตำบลมีระดับการพัฒนาที่ไม่เท่ากัน ทั้งนี้อาจเกิดจากปัญหาและอุปสรรคในด้านต่างๆ ประกอบกับความตื่นตัวและความสนใจของประชาชนยังมีน้อย จากการศึกษาของ ดร. โกวิทย์ พวงงาม (2539 : 35) พบว่าการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบลหลายแห่งมีปัญหาและอุปสรรค คือ

1. ด้านอาคารสถานที่และวัสดุอุปกรณ์ขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 1.1. ไม่มีสถานที่ทำงานของตนเอง
 - 1.2. สถานที่และอุปกรณ์ยังไม่พร้อมและไม่เพียงพอ
2. ด้านความรู้ความสามารถของบุคลากร
 - 2.1. กรรมการขาดความรู้ความเข้าใจในการบริหารงาน
 - 2.2. ขาดความรู้ความเข้าใจในระเบียบข้อบังคับ ขององค์การบริหารส่วนตำบล และ ระบบข่าวสาร
 - 2.3. ประชาชนทั่วไปไม่มีความรู้เรื่ององค์การบริหารส่วนตำบลและไม่ให้ความร่วมมือ
3. ด้านการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล
 - 3.1. งบประมาณล่าช้า มีจำกัด ไม่เป็นธรรมและไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น
 - 3.2. การประชุมไม่ตรงเวลา และไม่พร้อมเพรียงกัน
 - 3.3. การแสดงความคิดเห็นมีน้อย
 - 3.4. การทำงานล่าช้า
 - 3.5. ขาดแคลนเจ้าหน้าที่การเงินการบัญชี
 - 3.6. กรรมการขาดความสามัคคี ขาดการประสานงาน และการประชาสัมพันธ์

จากปัญหาบางประการที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ตั้งแต่มีการจัดตั้งองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาจนถึงปัจจุบัน จำนวนทั้งสิ้น 6,397 แห่ง (กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย , 2542 : คำนำ) จะเห็นได้ว่าการดำเนินการแก้ไขพระราชบัญญัติ

สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 เพื่อแก้ไขปัญหาในการปฏิบัติงานขององค์การบริหารส่วนตำบล ประกอบกับการประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย เมื่อวันที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2540 มีผลทำให้บทบัญญัติบางส่วนของพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 ไม่สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย จึงจำเป็นต้องดำเนินการแก้ไขให้สอดคล้องกับบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ปัจจุบันมีการใช้พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542 พระราชบัญญัติฉบับนี้ได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในส่วนของเกณฑ์การยกฐานะของสภาตำบล กล่าวคือ สภาตำบลที่จะยกฐานะนอกจากเกณฑ์รายได้เดิมแล้ว ต้องพิจารณาในส่วนของประชากรประกอบด้วย คือ ต้องมีประชากรไม่น้อยกว่า 2,000 คน และในส่วนที่เป็นองค์การบริหารส่วนตำบลอยู่แล้ว หากมีประชากรไม่ถึง 2,000 คน และเป็นเหตุให้ไม่สามารถบริหารงานในลักษณะองค์การบริหารส่วนตำบลได้ต้องมีการยุบรวมองค์การบริหารส่วนตำบล นอกจากนี้ในส่วนของการแบ่งชั้นได้มีการปรับปรุงหลักเกณฑ์ โดยใช้เกณฑ์ชีวิต ได้แก่ ด้านเศรษฐกิจ ด้านการปกครอง ด้านสังคม การศึกษาและวัฒนธรรม ด้านการบริหารจัดการ และนอกจากหลักเกณฑ์ใหม่ดังกล่าวแล้วยังมีเกณฑ์ที่พิจารณาเพื่อใช้เป็นตัวชี้วัด คือ การมีส่วนร่วมของประชาชน หรือในด้านการบริหารงานที่มีลักษณะของความโปร่งใส ตรวจสอบได้ เช่น การมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน การตรวจสอบในเรื่องของงบประมาณ ความโปร่งใสในการจัดซื้อจัดจ้าง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและกระแสความต้องการของประชาชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการปกครองท้องถิ่น

การศึกษานี้จึงมุ่งศึกษา การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล เพราะองค์การบริหารส่วนตำบลเป็นองค์กรปกครองท้องถิ่นที่สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนได้อย่างแท้จริง ดังนั้นการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงถือเป็นสิ่งสำคัญที่จะสามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นจริงในการพัฒนารูปแบบการปกครองท้องถิ่นตามเจตนารมณ์ของการปกครองระบอบประชาธิปไตย

1.2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์หาความสัมพันธ์ของตัวแปรต่าง ๆ ที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

3. เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุง และแก้ไขปัญหา ตลอดจนข้อบกพร่องของการปกครองท้องถิ่นรูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการกำหนดและวางแนวทางเพื่อพัฒนาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.3. สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองในรูปแบบที่แตกต่างกัน โดยประชาชนเข้ามีส่วนร่วมทางการเมืองแบบไม่เป็นทางการมากกว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองแบบเป็นทางการ

2. สภาพทางเศรษฐกิจและสังคมมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน โดยแยกเป็นสมมติฐานย่อย คือ

- เพศมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- อายุมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- การศึกษามีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- อาชีพมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- รายได้มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- การดำรงตำแหน่งที่สำคัญหรือเป็นคณะกรรมการในหมู่บ้านมีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน
- การเข้าเป็นสมาชิกในองค์กร หรือกลุ่มจัดตั้งในชุมชน เช่น อาสาสมัครสาธารณสุข กลุ่มเกษตรกร ฯลฯ มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.4. ระเบียบวิธีวิจัย

จากประเด็นการศึกษา ผู้วิจัยสามารถใช้การระเบียบวิธีวิจัย 2 วิธี คือ

1. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ คือ การเก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม โดยผู้วิจัยจะใช้แบบสอบถาม จำนวน 500 ชุด จากผู้ตอบแบบสอบถามที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ผู้วิจัยจะเก็บแบบสอบถามตามหมู่บ้าน โดยดูจากจำนวนประชากร ดังนี้

หมู่ 1 บ้านต้นแก้ว ประชากร 287 คน สุ่มแบบสอบถามจำนวน 35 ชุด

หมู่ 2 บ้านถวาย ประชากร 734 คน สุ่มแบบสอบถามจำนวน 70 ชุด

หมู่ 3 บ้านหนองโง่ง ประชากร 359 คน สุ่มแบบสอบถามจำนวน 50 ชุด

หมู่ 4 บ้านสารภี ประชากร 382 คน สุ่มแบบสอบถามจำนวน 50 ชุด

หมู่ 5 บ้านขุนคง ประชากร 1,375 คน สุ่มแบบสอบถาม จำนวน 120 ชุด

หมู่ 6 บ้านกาด ประชากร 809 คน สุ่มแบบสอบถาม จำนวน 80 ชุด

หมู่ 7 บ้านท่าขุนคง ประชากร 514 คน สุ่มแบบสอบถาม จำนวน 60 ชุด

หมู่ 8 บ้านท่ามะโก้ ประชากร 264 คน สุ่มแบบสอบถาม จำนวน 35 ชุด

สำหรับการออกแบบสอบถามที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 3 ส่วน ดังนี้
ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชากรที่ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์การบริหารส่วนตำบลตามพระราชบัญญัติ
สภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ.2537 และที่แก้ไขเพิ่มเติมจนถึงฉบับที่ 3 พ.ศ. 2542

ส่วนที่ 3 การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงปริมาณ เพื่อถามการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน เช่น การไปใช้สิทธิในการเลือกตั้ง การติดต่อกับหน่วยงานท้องถิ่น เป็นต้น ดังนั้นในการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามจะทำให้ได้ข้อมูลทางสถิติตัวเลขเพื่อใช้ในการวิเคราะห์

2. ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ คือ การศึกษาทางด้านการวิจัยเอกสาร

(Documentary Research) เป็นการค้นคว้าจากเอกสาร ได้แก่ งานวิจัย ตำรา สิ่งพิมพ์ต่าง ๆ หนังสือทางวิชาการ บทความวิชาการ รายงานการวิจัย กฎหมาย ระเบียบ ข้อบังคับ หนังสือสั่งการ และเอกสารต่าง ๆ ของทางราชการ การสังเกตแบบมีส่วนร่วม และการสัมภาษณ์ โดยการสัมภาษณ์ประชาชนในพื้นที่เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็นเพื่อประกอบการวิเคราะห์แบบสอบถาม โดยทำการสัมภาษณ์ ดังนี้

- ผู้นำชุมชน ได้แก่ กำนัน 1 คน ผู้ใหญ่บ้าน 3 คน สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล 3 คน คณะกรรมการหมู่บ้าน 2 คน ประธานกลุ่มแม่บ้าน 1 คน รวม 10 คน

- ข้าราชการที่ปฏิบัติงานอยู่ในพื้นที่ ได้แก่ พนักงานส่วนตำบล 2 คน ครู อาจารย์ 1 คน เจ้าหน้าที่อนามัย 1 คน รวม 4 คน

- ข้าราชการที่เข้ามาปฏิบัติงานและประสานงานหรือเข้าร่วมกิจกรรมในพื้นที่ ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอาวุโส ปลัดอำเภอผู้ประสานงานประจำตำบล รวม 3 คน

การใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัยนี้ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า การที่จะวัดการมีส่วนร่วมของประชาชน การใช้แบบสอบถามในเชิงปริมาณเป็นวิธีวัดเพียงอย่างเดียวคงไม่เพียงพอ เพราะพฤติกรรมการมีส่วนร่วมต้องอาศัยการสังเกตเชิงพฤติกรรมอย่างต่อเนื่องและต้องต่อเนื่องด้วยมิติของเวลาด้วย เพราะการตอบแบบสอบถามอาจได้เฉพาะข้อมูลผิวหน้า คือเป็นข้อมูลที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง อาจสืบเนื่องจากผู้ตอบแบบสอบถามต้องการตอบเพื่อเอาใจ หรือไม่ต้องการให้ข้อมูลในด้านที่จะก่อให้เกิดผลเสียของพื้นที่ตนเองกับผู้วิจัย ซึ่งถือว่าเป็นจุดอ่อนของ

การวิจัยเชิงปริมาณ จากจุดอ่อนดังกล่าวประกอบกับข้อเท็จจริงที่หลักของการวัดการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การสังเกตพฤติกรรมในหลาย ๆ ส่วนประกอบ ไม่ใช่เป็นเพียงการเชื่อคำตอบจากแบบสอบถามทั้งหมด ดังนั้นเพื่อให้งานวิจัยมีความรอบคอบและรัดกุมยิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพร่วมด้วย คือ นำการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพใช้ควบคู่กัน โดยการวิจัยเชิงปริมาณ จะใช้แบบสอบถามเป็นตัวชี้วัด และการวิจัยเชิงคุณภาพจะใช้การสังเกตแบบมีส่วนร่วม โดยทำการสังเกตพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ที่ทำการวิจัย เพื่อให้ผู้วิจัยจะได้ข้อมูลในเชิงพฤติกรรม ความคิด ความเห็น ความเชื่อของประชาชน เป็นการเก็บข้อมูลให้ครอบคลุมทุกด้านทั้งในด้านสภาพแวดล้อม สังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ของประชาชน เป็นข้อมูลด้านลึกที่แบบสอบถามไม่สามารถจะเจาะรายละเอียดได้ เพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน ในการเก็บข้อมูลจากการสังเกตแบบมีส่วนร่วม ผู้วิจัยจะสังเกตโดยพิจารณาจาก กิจกรรมของประชาชนในชุมชน และกิจกรรมที่ประชาชนมีต่อส่วนรวมใน 2 ลักษณะ คือ

1. กิจกรรมที่ประชาชนเข้ามามีปฏิสัมพันธ์กับองค์การบริหารส่วนตำบล เช่น
 - การติดต่อกับองค์การบริหารส่วนตำบล
 - การขอความช่วยเหลือ
 - การขอรับบริการ
 - การประสานงานและความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบล

ซึ่งในการศึกษาลักษณะดังกล่าวจะทำให้ทราบลักษณะของการปฏิสัมพันธ์นั้นว่าเป็นลักษณะที่ต้องการประโยชน์เพื่อตนเอง หรือเพื่อประโยชน์ของส่วนรวม

2. กิจกรรมของประชาชนที่มีต่อส่วนรวม เป็นการศึกษาถึงการทำกิจกรรมสาธารณประโยชน์ต่อส่วนรวมของประชาชนว่ามีลักษณะเป็นอย่างไร เช่น

- เวลาชุมชนมีกิจกรรม หรืองานที่ต้องขอให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นงานด้านแรงงานที่ต้องขอความคิดเห็นหรือขอความเห็นชอบประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด เพราะลักษณะดังกล่าวเป็นการสะท้อนถึงวัฒนธรรมประชาธิปไตย หรือสาธารณประโยชน์จิต ซึ่งเป็นลักษณะพื้นฐานทางการเมืองมีส่วนร่วมทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

- กิจกรรมต่าง ๆ ที่ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลและในขณะเดียวกันเมื่อในชุมชนมีกิจกรรม องค์การบริหารส่วนตำบลเข้าไปมีส่วนร่วมเพียงใด ทั้งนี้เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนนั้นไม่จำเป็นที่ประชาชนจะต้องเป็นฝ่ายเข้ามามีส่วนร่วมเอง แต่หน่วยงานท้องถิ่น คือ องค์การบริหารส่วนตำบลต้องเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชนด้วย ดังนั้นในการพิจารณาการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนจึงจำเป็นต้อง

พิจารณาส่วนประกอบต่าง ๆ นอกเหนือจากตัวบุคคล คือ ผู้ตอบแบบสอบถามและผู้ตอบคำถาม เพื่อประกอบการวิเคราะห์ว่าประชาชนมีส่วนร่วมเพียงใด

- การเข้ามามีส่วนร่วมในการพิจารณาโครงการหรือการวางแผนพัฒนาต่าง ๆ เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่าบางครั้งโครงการหรือการวางแผนพัฒนา ประชาชนเห็นว่าเรื่องดังกล่าวเป็นหน้าที่ของตัวเอง แทน คือสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่เป็นผู้เสนอโครงการแต่ในความเป็นจริงประชาชนในพื้นที่ หรือในหมู่บ้านมีความสำคัญในการเป็นผู้เสนอโครงการผ่านตัวแทน แต่จากการสังเกตพบว่าตัวแทนของประชาชนไม่ได้นำความต้องการของประชาชนมาพิจารณาเสนอให้องค์การบริหารส่วนตำบล ดังนั้นถ้าพิจารณาโครงการหรือแผนงานที่ได้ดำเนินการไปแล้วจะพบว่าประชาชนเห็นว่าไม่ได้ก่อให้เกิดประโยชน์กับพื้นที่ ซึ่งทำให้มองได้ว่าประชาชนไม่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดทำโครงการหรือวางแผนงาน

จากประเด็นต่าง ๆ ข้างต้นจึงทำให้ผู้วิจัยเห็นว่าการนำข้อมูลด้านต่าง ๆ มาประกอบโดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพจะทำให้สามารถวิเคราะห์การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนได้มากขึ้นนอกเหนือจากการใช้แบบสอบถาม ดังนั้นในการวิจัยนี้ ผู้วิจัยจะใช้การวิจัยเชิงปริมาณ คือ การเก็บข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้กระบวนการทางสถิติในการวิเคราะห์เพื่อตรวจสอบสมมติฐาน และเพื่อให้ข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามเกิดความน่าเชื่อถือและตอบคำถามในงานวิจัยนี้ได้ชัดเจนมากขึ้นผู้วิจัยจึงใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสังเกตพฤติกรรมของประชาชนในพื้นที่ทำการวิจัยควบคู่ไปด้วย เพราะการนำวิธีวิจัยทั้งสองแบบมาใช้จะทำให้การวิเคราะห์และการสรุปผลการวิจัยมีเหตุและผลเพิ่มมากขึ้น

1.5. ขอบเขตการศึกษาวิจัยและวิธีการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล ทั้งนี้ผู้วิจัยศึกษาเฉพาะกรณีตำบลขุนคง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมุ่งศึกษาว่าประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองรูปแบบใด แบบเป็นทางการหรือแบบไม่เป็นทางการ และศึกษาสภาพทางเศรษฐกิจและสังคมกับการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน

1.6. พื้นที่การศึกษาวิจัย

เพื่อให้การศึกษาวิจัยสามารถดำเนินการตามขั้นตอนอย่างมีคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาเฉพาะกรณีตำบลขุนคอง อำเภอหางดง จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 8 หมู่บ้าน

1.7. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

- 1.เป็นประโยชน์สำหรับการศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการพัฒนาการปกครองตนเองของท้องถิ่น
- 2.ทำให้ทราบถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบล
- 3.เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับการปรับปรุงและพัฒนาประสิทธิภาพขององค์การบริหารส่วนตำบล โดยพิจารณาถึงการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ